

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כ"ט אלול ה'תשל"ב, ערב ראש השנה ה'תשל"ג

יוצא-לאור ליום הכיפורים, היתש"פ

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לזכות

משה בן מאטיל

זכות עבודתו בקודש כיובל שנה

בהגהת תורת רבותינו נשיאינו הקי

תעמוד לו לרפואה שלימה וקרובה

שלא יישאר שום רושם כלל

ולאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

ותורה מביאה רפואה לעולם

ד

בי"ה, יו"ד אלול תשכ"ב
ברוקלין

האברך שלום דובער שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו בו שואל בקשר עם שינוי נוסח התפלה וכן שינוי בקשר
התפילין וכיו"ב — בקשר עם כבוד אב ואם.

ולפלא השאלה בזה, שהרי מפורש הדין בזה בענינים דתורה ומצות בכמה
מקומות, ומהם גם בשולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד אב ואם, סוף סי' ר"מ.
אלא שבנוגע נוסח התפלה, כיון שע"פ המבואר בשו"ת אחרונים, יש
לשנות מנוסח אשכנז לספרד ומספרד לנוסח אר"י, אבל לא להיפך, לכך החילוף
בנוסח צריך להיות אחת ולתמיד,

ויהי רצון מהשי"ת שימלא כל משאלות לבבו ולבב אחיו ואחותו שי
לטובה בכל האמור, והוריהם שיחיו ירוו מהם רוב נחת אמיתי, הוא נחת יהודי
חסידותי.

והרי הימים ימי סגולה, ימי חדש אלול חדש הרחמים, וכידוע המשל
מרבנו הזקן, בספרו לקוטי תורה בפרשת ראה ד"ה אני לדודי ודודי לי (דברים
לב, ב),

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולכתיבה וחתומה טובה

מ. שניאורסאהן

ד

מצילום האגרת. נדפסה ב"היכל מנחם" ח"ב ע' כט ואילך. תשורה (שפיצר, תש"ס).
האברך שלום דובער: ולפא, ירושת"ו. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת א, ובהנסמן
בהערות שם.
שינוי נוסח התפלה .. בקשר התפילין: ראה גם אג"ק חכ"ו אגרת ט'תרפז, ובהנסמן בהערות
שם. חכ"ז אגרת י"כ (ריש ע' לא).
שע"פ המבואר בשו"ת אחרונים כו': ראה שו"ת מנחת אלעזר ח"א סי"א. וש"נ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת יום הכיפורים הבעל"ט, הננו מוציאים לאור התוועדות ליל ערב ראש
השנה ה'תשל"ג — הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק וא"ו דעשי"ת, ה'תש"פ,
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2019 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2019

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ג.

ב"ה, ו' מני"א תשכ"ב
ברוקלין

האברך מנחם מענדל שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מבי מני"א.

ונעם לי לקרות בו, אשר משתתף בהתועדויות של חסידי חב"ד ומושפע מזה, ותקותי חזקה שההתערורות בעת ההתועדות לוקח ממנה גם על הימים שלאחרי זה. ועל פי הוראת חכמינו ז"ל – המעשה הוא העיקר, מביאה ההתערורות להנהגתו מתאימה לנער יליד משפחה חסידותית, ולכל לראש – בהתמדה ושקידה בלימוד התורה והידור בקיום המצות, לשמוע לקול הורים ומורים וכו'. ובטח גם על חבריו שי משפיע בכיוון האמור, והרי ואהבת לרעך כמוך – כלל גדול בתורה. והנהגתו האמורה הרי זה גם מאופני השפעה על אחרים, על אותם שכותב אודותם, השפעה הכי יעילה וטובה.

וגזע צור מחצבתו, אשר ממשפחת רבנו הזקן הוא, יעמוד לו להצלחה בכל האמור.

ברכה

מ. שניאורסאהן

בס"ד. שיחת כ"ט אלול ה'תשל"ב, ליל ערב ראש השנה, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

א. בכלל ראוי ונכון הדבר, שבשעה שמגיעים אורחים, יש לערוך עבורם קבלת פנים.

ובהקדמה – שבנוגע לכל אורח נאמרי "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכניה", ועאכו"כ בנוגע ל"אורחים" לשון רבים, ועאכו"כ אורחים חשובים, ועאכו"כ כשמדובר אודות יהודים שעוזבים את ביתם וגולים למקום אחר כדי לשהות ("פאָרברענגען") עם יהודים נוספים בימים שלכאורה מצד הטבע הי' צריך כל אחד לרצות להיות דוקא עם בני ביתו, שמזה מובן גודל החביבות שלהם וגודל העילוי שבזה – הרי הענין דהכנסת אורחים הוא כמ"פ ככה, ועד לאופן שבאין-ערוך. ולכן, כאן המקום וההזדמנות – לכאורה נוכמבואר בכללי הפוסקים¹ שמשתמשים בלשון "לכאורה" גם בענין שנשאר לפי המסקנא, והיינו, שאע"פ שברוב הפעמים אומרים "לכאורה" כשמפריכים את הדבר, יש גם כמה פעמים שמשתמשים בלשון "לכאורה" כשהמסקנא נשארת באופן כזה] – לחלוק לכל אחד כבוד אמיתי הראוי לו, שחלקו הוא עי"ז שנפגשים עמו ביחידות, פנים אל פנים, ולא באופן שכולם ביחד.

אבל כיון שזהו ענין בלתי אפשרי מפני הזמן (שהרי האדם הוא מוגבל ומדוד בזמן וכו'), ובפרט להיותו הזמן שלפני וקרוב והכנה לר"ה – בטוחני וודאי הדבר, שכל אחד מהאורחים יחשיב את הפגישה עתה כולם ביחד, כאילו היו מדברים עמו פנים אל פנים וביחידות, במלוא הכבוד והחביבות וכו'.

ב. ובפרט שהפגישה כולם יחד היא גם הכנה מתאימה לזמן זה – קודם ר"ה ובתור הכנה לר"ה:

רבינו הזקן מדגיש בלקו"ת³ בנוגע לפרשת נצבים, ש"פרשה זו קורין לעולם קודם ר"ה".

ובכן: ההתחלה והביאור לענין ד"אתם נצבים (קיימים ועומדים)

173 הערה 3.

(1) שבת קכז, א. וש"נ.

(2) ראה שד"ח כרך ט' כללי הפוסקים (3) ר"פ נצבים.

סט"ז אות ח'. וש"נ. וראה גם תר"מ חל"א ע'

ג.

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (גליצנשטיין, תשע"ד).
האברך מנחם מענדל: ולפא, ירושת"ו. אגרות נוספות אליו – אג"ח חל"ב אגרת יב'קסב. יב'קפה.

משתתף בהתועדויות כו': במסגרת "ישיבת ערב".

הוראת חכמינו ז"ל – המעשה הוא העיקר: אבות פ"א מי"ז.

ואהבת לרעך כמוך – כלל גדול בתורה: קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י.

היום"⁴, כדרשת חז"ל: "כיום הזה שהוא קיים .. ומאיר כו" — מתבטא בכך שענין זה הוא באופן ד"כולכם", כולם ביחד, אלא שענין זה נחשב כאילו היו "ראשיכם" בפ"ע, "שבטיכם" בפ"ע ו"זקניכם" בפ"ע, וכן שאר הסוגים שנימנו בכתוב⁴, כל אחד בפ"ע.

כלומר: לא מסתפקים בהדגשת הענין ד"כולכם", שאז כבר לא נוגע לכאורה למנות את כל הסוגים בפרטיות, אלא מונים בפירוש כל הדרגות שבבני, מ"ראשיכם שבטיכם" עד לדרגות הפחותות, שע"ז מתבטאת בגלוי המעלה שיש בדרגא הכי פחותה שנקראת בשם "רגל", שיש בה כל העילוי והחשיבות שיש ב"ראשיכם", ועד שיש בה עילוי גם לגבי "ראשיכם", ובאופן שה"ראש" מכיר מעלה זו ומקבל ממנה תועלת בגלוי.

וענין זה מהוה גם הוראה ודרך בנוגע לר"ה:

אע"פ שהענין ד"מלכותו ברצון קבלו עליהם"⁶ צריך להיות באופן שכל אחד בפ"ע מקבל עול מלכותו יתברך, שהרי לא שייך לומר שיוצא י"ח ע"י מישהו אחר, אלא צריכה להיות אצלו מסירה ונתינה וקבלת עול מלכות שמים ברצון — הרי זה צ"ל גם באופן ד"כולכם", כולם ביחד.

וכמו בהכתרת מלך, שהן אמת שצ"ל ההכתרה ע"י כל אחד ואחד בפני עצמו, אבל ההכתרה אינה יכולה להיות ע"י אחד, אלא אדרבה: בהכרח שתהי' "ברוב עם", כיון ש"ברוב עם (דוקא) הדרת מלך"⁷ [והרי "הדרת מלך" אינה ענין בפני עצמו, אלא זהו חלק וענין עיקרי מעניני המלוכה — "מלך ביפיו תחזינה עיניך"⁸], והיינו, שלא זו בלבד שלא די בכך שהיחיד מקבל אותו למלך, אלא יש צורך ברבים, הנה עוד זאת, ברבים גופא, ככל שניתוסף ב"רוב עם", ניתוסף ב"הדרת מלך".

ובפרט שקבלת עול מלכות היא ע"י ביטול עצמו, וכפשטות הענין, שהכתרת המלך היא ע"ז שאומר למלך שכל אשר יצוה עליו יעשה, מבלי להתחשב כלל במציאות שלו, שזהו ענין ביטול המציאות.

ג. ועד"ז בנוגע לעניננו:

הפגישה עתה כולם ביחד היא במקום קבלת פנים של כל אחד ואחד בפני עצמו באופן המתאים לו ויותר מזה (שגם ה"אופן המתאים

של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, שמסר נפשו על הפצת תורת החסידות, בתוככי הפצת התורה והיהדות בכלל, והתקוה אשר יודע הוא מפרשת ימים אלו.

ובפרט אשר גזע צור מחצבתו, הם נשיאי חב"ד — מסייעת. בברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

ב

בי"ה, כ"ד תמוז תשכ"ב
ברוקלין

סימה תחי'

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מכ"א תמוז.

נעם לי לקרות בו ההתרשמות שלה מתורת חב"ד ועניני, וכן מרצונה הטוב לתרום חלקה בהפצת תורה זו ועד למעשה בפועל, שהרי המעשה הוא העיקר.

וכיון שהדבר טוב הוא, בודאי ישנה דרך איך להביא ההחלטה בפועל, אלא שבריוחוק מקום אין ענין להורות פרטים בזה. ובפרט שאין צורך בשאלה ותשובה מעבר לים, כיון שבודאי סבה הרב שליט"א ואולי — במדה יותר מפורטת — דודתה מרת סימה תחי' רלבג יוכלו לעזור לה במילוי משאלות לבבה לטובה, שהרי בקיאים הם במצב הענינים ובהאפשרויות שישנן ומכירים גם אותה ותכונת נפשה.

ובודאי למותר להדגיש, אשר מראשית תנאי התעמולה והפצתה בכגון זה הוא להיות דוגמא חי' לרעיון זה והמסקנות שלו. ובכל האמור הובטחנו, הבא לטהר, שנכלל בזה גם לטהר אחרים, מסייעין אותו,

והרי גם זכות גזע מחצבתה ועד לרבנו הזקן — מסייעת.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

מ. שניאורסאהן

ב

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (שפיצר, תש"ס; אשכנזי, תשע"א).

סימה: וולפא, ירושת"ו.

המעשה הוא העיקר: אבות פ"א מי"ז.

סבה הרב: עזריאל זעליג סלונים.

הובטחנו, הבא לטהר .. אחרים, מסייעין אותו: יומא לח, סע"ב. וש"נ. וראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ב ואילך.

(4) ר"פ נצבים.
(5) פרש"י שם, יב. וראה תנחומא ר"פ
(6) נוסח תפלת ערבית.
(7) משלי יד, כח.
(8) ישע"י לג, יז.
נצבים.

אחד ואחת מישראל, בתוככי כל ישראל, בכל מקום שהם — שתכתבו ותחתמו לשנה טובה ומתוקה.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א ברך ברכה אחרונה, ואח"כ אמר:)

כיון שיוצאים מהשנה החולפת (כאמור לעיל: "תכלה שנה כו") להכנס לשנה הבאה — יה"ר ש"בשמחה תצאו ובשלוש תובלון"¹²⁶, לקבל את השנה חדשה ואת משיח צדקנו, ובקרוב ממש. [טרם צאתו התחיל לנגן "כי בשמחה תצאו וגו"'].
 ●

(126) ישע"י נה, יב.

הוספה

א

בי"ה, ט"ז תמוז תשכ"ב
ברוקלין

האברך שלום בער שיי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מי"ד תמוז.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, למילוי משאלות לבבו לטובה בכל הענינים שכותב.

ונעם לי לקרות במכתבו ע"ד החלטתו הטובה להוסיף בלימוד החסידות, תורת דברי אלקים חיים.

והרי הימים ימי סגולה בכל כגון זה, שכתב מכתבו למחרת יום הגאולה

א

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (שפיצר, תש"ס).
האברך שלום בער: ולפא, ירושת"ו. אגרות נוספות אליו — אג"ק חל"ג אגרת יב'תצט. לקמן אגרת ד.

לו" הוא כבר "יותר מהקבלת פני שכינה", ועאכו"כ ה"יותר מזה", וכאילו ממש הי' הדיבור עם כל אחד בפני עצמו, ככל הפרטים שבזה.

ואדרבה — שניתוסף בדיבור שנחשב כאילו הי' עם כל אחד בפני עצמו, בגלל היותו במעמד ומצב שלו ושלי ושל כל המתאספים שנקרא "כולכם", וכפי שמפרש רבינו הזקן בלקו"ת³: "לאחדים כאחד".

וענין זה ממשיך ומוסיף ומגדיל ברכת ה' — "ברכנו אבינו כולנו כאחד"⁹, עד בלי הגבלה ממש, ובאופן שנמשך בפירוש השני ד"ממש", מלשון ממשיות¹⁰ — בדבר שיכולים לממש בחוש המישוש, למטה מעשרה טפחים, בטוב הנראה והנגלה, ככל הפרטים שנכללים בסגנון המסורתי (שכולל את כל הברכות): "כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה",

כן תהי' לנו, בתוככי כל ישראל בכל מקום שהם.

* * *

ד. הענין של הכנסת אורחים כפשוטו (באופן ד"כולנו כאחד", כאמור לעיל) — אף שלא נמנה במנין המצוות בתור מצוה בפני עצמה, הרי זה נכלל במצות "ואהבת"¹¹ לרעך כמוך¹² [שזהו ענין עיקרי, ובלשון הגמרא¹³: "זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא זיל גמור", או בצד השלילי שבדבר: "דעלך סני לחברך לא תעביד"], שמביאה לידי קירוב הלבבות.

ונוסף לזה, יש עוד ענין שמביא לידי קירוב לבבות — כדברי הגמרא¹⁴: "גדולה לגימה שמקרבת".

[ולהעיר, שיש ענינים של קירוב לבבות שקשורים עם זמן מסויים בשנה, כמו מצות "משלוח מנות" בפורים, כמבואר בספרי טעמי המצוות¹⁵ שענינה קירוב הלבבות; אבל מצות הכנסת אורחים אינה בזמן מסויים בשנה [ואדרבה: ע"פ המסופר אודות אברהם אבינו, שהי' מכניס-אורחים הראשון, "אחד הי' אברהם"¹⁶ — הי' רצונו לעסוק בהכנסת אורחים בכל יום, עד כדי כך, שאם לא בא הדבר בפועל (מאיזו

9) נוסח ברכת "שים שלום" בסוף תפלת העמידה. וראה תניא פל"ב.

10) ראה תניא עם לקוט פירושים

מרבתינו נשיאינו לרפ"ב (ע' מד). וש"נ.

11) קדושים יט, יח.

12) רמב"ם הלי' אבל רפי"ד. וראה גם

אנציק' תלמודית (כרך ט) ערך הכנסת אורחים בתחלתו (ע' קכו).

13) שבת לא, א.

14) סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

15) ראה מנות הלוי למג"א ט, טז. ועוד.

16) יחזקאל לג, כד.

סיבה שתהי', שאינה תלוי' בו כלל וכלל), גרם לו הדבר היפך התענוג לגמרי, כמסופר במדרשי חז"ל¹⁷]. וכן הענין ד"גדולה לגימה שמקרבת" אינו קשור עם זמן מסויים].

והרי הענין ד"גדולה לגימה שמקרבת" הוא לאו דוקא בנוגע לאורח, כך, שהם שני ענינים בפני עצמם: הכנסת אורחים אינה קשורה עם לגימה דוקא (כמדובר פעם בארוכה בשם רבינו נשיאנו¹⁸), ולגימה אינה קשורה עם אורח דוקא, שהרי ענין זה יכול להיות אפילו כשבאים למקומו ומביאים אליו לשם את הלגימה.

[ואע"פ שהלימוד ד"גדולה לגימה שמקרבת" הוא ממ"ש¹⁹ "על דבר אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים", שנאמר בנוגע לענין שדומה להכנסת אורחים — הרי תוכן הענין בזה הוא הקירוב שנעשה ע"י הלגימה, שזהו ענין שבטבע בני-אדם, גם אם אין זה באופן של הכנסת אורחים, אלא באופן שהאורח מכבד את בעה"ב, או ששני בעלי-בתים נפגשים במקום מסויים ששם יש "לגימה" שמקרבת אותם זל"ז].

ולכן, כשבאים שני הענינים (הענין של "הכנסת אורחים" והענין של "לגימה שמקרבת") ביחד — אזי ניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל הענינים הטובים והנעלים וכו' בענין של הכנסת אורחים בפ"ע ובענין ה"לגימה שמקרבת" בפ"ע, ובמיוחד — גם בתוצאה והתועלת שבזה עד לענין של פועל, כאמור לעיל, בנוגע להכנה לר"ה באופן ד"נצבים היום כולכם", וקבלת עול מלכותו ית' "ברוב עם הדרת מלך", שע"ז נמשך גם הענין ד"ברכנו אבינו" באופן הכי נעלה.

ה. וישנו ענין שלישי, שעל ידו ניתוסף בכל הנ"ל ביתר שאת וביתר עוז:

ע"פ המבואר בתניא פרק "לב", הנה הענין ד"ואהבת לרעך כמוך" — שזוהי השלימות בקירוב הלבבות — נעשה ע"ז ש"עושים גופם טפל ונפשם עיקר", כי מצד הנשמה — "כולן מתאימות ואב א' לכולנה".

ומצד זה ניתוסף בענין קירוב הלבבות — שנעשים לב אחד ומציאות אחת: "יחידה (למטה, שפועלת) לייחדך"²⁰ (למעלה), באופן ד"תמתי"²¹, מלשון תמימות²², שפועלת תמימות גם למעלה, כיון שלולי

17) ראה פרש"י ר"פ וירא. 20) נוסח הושענות ליום ג' דחה"ס.

18) ראה תר"מ חנ"ג ריש ע' 153. וש"נ.

21) שה"ש ה, ב.

22) מצו"צ עה"פ. וראה שהש"ר עה"פ.

להעשות בקרקע שאינה שלו, כי אם בקרקע ששייכת אליו דוקא, אלא שנעשה בה הענין ד"אפקעתא דמלכא".

ואלו הם שני הענינים שבהם ניתן כח לכל אחד מישראל בשמיטה לגבי שבת, וכאמור, שברוחניות הרי זה פועל בכל מקום ובכל זמן, אפילו כאשר בגלוי אין לו שטר מכירה, שטר קני', שטר חזקה בנוגע לאמה על אמה מסויימים בארץ ישראל.

כב. ועפ"ז יש בקביעות שנה זו כל הענינים — הן יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת, והן ר"ה של שנה השביעית, כך, שישנם הן הענינים ששבת פועל בעולם, והן הענינים ששמיטה פועלת בעולם.

וכל זה נעשה באופן העבודה של יום השבת — שבו חל "ראש השנה" (כנ"ל ס"ט), שממנו נמשך במשך כל השנה כולה — מתוך מנוחה (כמו חיי מנוחה של שבת), שמחה וטוב לבב.

ומזה מובן, שכיון שיום השבת עיקרו כדי ללמוד תורה (כדאיתא בירושלמי¹¹⁷ וכו', כפי שהובא במכתב¹¹⁸ בציון מראה-המקומות) — אזי נעשית שנה של תורה, ובמילא גם שנה של מצוות, שהרי "גדול לימוד שמביא לידי מעשה"¹¹⁹,

וכיון שע"י התורה נעשה יהודי בעה"ב על העולם, שהרי "מאן מלכי רבנן"¹¹⁹, וכדאיתא בירושלמי¹²⁰ על הפסוק¹²¹ "לא-ל גומר עלי", שע"י פס"ד בתורה פועל יהודי לשנות את העולם שיהי' כפי שנראה אצלו פסק הדין, כיון שפוסק את הדין ע"פ "דבר הוי' זו הלכה"¹²² — הרי זה ממשיך גם שלום בעולם, וכן שלום בנוגע ל"עולם קטן זה האדם"¹²³ ובני ביתו.

ועד שע"י "בחוקותי תלכו", "שתהיו עמלים בתורה", מתוך שמחה וטוב לבב, "ואת מצוותי תשמורו ועשיתם אותם"¹²⁴ (כיון שהלימוד מביא לידי מעשה) — פועלים סוכ"ס, ובקרוב ממש, קיום היעוד¹²⁵ "ואולך אתכם קוממיות", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

וכל זה נכלל בכתיבה וחתימה טובה, בטוב הנראה והנגלה, לכל

121) תהלים נו, ג.

122) שבת קלח, ב.

123) תנחומא פקודי ג. עוד.

124) ר"פ בחוקותי ובתו"כ ופרש"י.

125) שם, יג.

117) שבת פט"ו ה"ג.

118) כללי דח"י אלול שנה זו (אג"ק

חכ"ז ע' תקב).

119) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רג, ב

(ברע"מ).

120) כתובות פ"א ה"ב. וש"נ.

ועד"ז בנוגע לכל הנכסים שלו, שעיקר נכסיו של האדם הם קרקעות, ובעיקר הם בארץ הקודש,

— וכמדובר כמ"פ אודות שלילת דבריהם של אלו שאומרים שרק מי שגר במקום פלוני יש לו שייכות עם ארץ ישראל, ומי שאינו גר שם, יכול רק ליתן "טשעק"... ובכך מסתיימת שייכותו עם א"י;

הקב"ה כרת ברית עם אברהם אבינו ואמר לו: "לזרעך נתתי את הארץ הזאת"¹⁰⁹, "לאחוזת עולם"¹¹⁰, כך, שאף אחד אינו בעה"ב על זה, וגם יהודי בעצמו אינו יכול לוותר על זה, אפילו אם ירצה, וימצא טעמים שונים ומשונים ליתן ח"ו חלק מהארץ למי שאינם בני אברהם יצחק ויעקב, או גירי צדק [שיחוסם גדול יותר מיחוסו של סתם יהודי, כיון שמתייחסים "למי שאמר והי' העולם", כמ"ש הרמב"ם לר' עובדי' גר צדק¹¹¹], החל מאברהם, "אב לגרים"¹¹², שלו ניתנה ארץ עולם (ארץ ישראל), לעם עולם, בכרית עולם. וגם אם "מפני חטאינו" נמצא באופן עראי במקום אחר — אסור לו לוותר, ואינו מוותר, וגם לא יעזור לו באם יוותר על זה!

וזהו הטעם שכל אחד מישראל יכול לערוך פרוזבול, אע"פ שבשביל זה צריך שיהי' לו קרקע¹¹³ — כמבואר בתשובת הגאונים¹¹⁴ שלכל אחד מישראל יש קרקע בארץ ישראל, וכידוע החשבון שמביא הגאון מאוסטרצוב¹¹⁵, שעבור "ארבע מאות שקל כסף" שנתן אברהם אבינו¹¹⁶, יש לכל אחד משישים ריבוא בני"י "אמה על אמה" בארץ ישראל —

ובכוא שנת השמיטה, אינו מוותר ח"ו על חלקו (בעולם) בארץ ישראל, אבל האופן שבו מחזיק בה בשנת השמיטה הוא ע"י "אפקעתא דמלכא", ודוקא באופן כזה יש לו שייכות הכי גדולה עם חלקו בארץ ישראל — שמקיים מצוה נפלאה, שבגללה נכלל בין אלו שנקראים "גיבורים"⁵⁴ כח עושי דברו לשמוע בקול דברו⁵⁵, והרי ענין זה אינו יכול

109) לך לך טו, יח.
110) שם יז, ח.
111) תשובת הרמב"ם — נדפסה ברמב"ם הרצאת שולזינגער (ני. תש"ז) בהוספות לח"א ס"ט. תשובת הרמב"ם (ירושלים תש"כ) כרך ב סרצ"ג.
112) הרע"ב ביכורים פ"א מ"ד. וראה שו"ע אדה"ז חאו"ח סנ"ג סכ"ב. שו"ע אה"ע סקכ"ט ס"ך.
113) שביעית פ"י מ"ו. גיטין לז, א.
114) אוצר הגאונים קידושין ס"ו קמ"ו קנא. ס' השטרות לר"י ברצלוני ע' 43. שו"ת מהר"ם ב"ר ברוך ס"י תקל.
115) ראה אור תורה (ירושלים תשי"ח) פ' חיי שרה (אות ו).
116) חיי שרה כג, טז.

זאת הרי זה כביכול חצי גוף, כהתורה הידועה²³ בענין "שתי חצוצרות כסף"²⁴, שקשור גם עם ר"ה שהו"ע הנסירה וכו', כמבואר בארוכה בכ"מ²⁵.

ו. זוהי ההכנה והכלי שבנ"י עושים למטה, ועי"ז ממשיכים אח"כ מלמעלה שהקב"ה מקבל את ההכתרה — כפי שביקש מבנ"י "שתמליכוני עליכם"²⁶, ומקבלה בתענוג ובשלימות התענוג, כמבואר בענין תקיעת שופר²⁷.

ואח"כ נמשך במילא — ללא השתדלות נוספת, כיון ש"כל מלאכתך עשוי"²⁸ — באופן ש"כל הנותן בעין יפה נותן"²⁹, דכיון ששלימות התענוג למעלה היא בגלוי, הנה מצד זה שמעלה ומטה שוין, הרי זה בגלוי גם למטה, כך, שיש לבנ"י שנת תענוג בכל הפרטים, וגם ההכנה לזה בערב ר"ה היא באופן כזה.

וכאמור לעיל שנמשכת ברכה בטוב הנראה והנגלה, ובגשמיות וברוחניות גם יחד, ומתוך שמחה וטוב לבב, ועד ל"שמחת עולם על ראשם"³⁰, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובקרוב ממש.

* * *

ז. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

* * *

ח. הענין בתורה³¹ — בא גם בהמשך להמדובר לעיל אודות ב' הענינים שפועלים קירוב הלכות באופן ד"כולנו כאחד": הכנסת אורחים בפני עצמה ולגימה בפני עצמה, ועאכו"כ כשבאים שניהם ביחד; ונוסף לזה ישנו ענין העולה על כולנה — ענין התורה, כמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות חנוכה ש"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם", היינו, שכל ענין נתינת התורה, ונתינת התורה כולה, הוא כדי לפעול את הענין של

23) בספרו אור תורה (מה, ד ואילך).
24) הובא באוה"ת תשא שם ע' א'תתמח (וראה אוה"ת בהעלותך ע' שסט). ונת' בארוכה באוה"ת לתהלים (יהל אור) ס"ע שנו ואילך.
25) המשך תער"ב פרק שפד ואילך.
26) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.
27) בהעלותך יו"ד, ב.
28) ראה יהל אור שם ס"ע סג.
29) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
30) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, ג ואילך. סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמא, ד ואילך. רמא, ד ואילך. ובכ"מ.
31) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סש"ו סכ"א. וש"נ.
29) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.
30) ישע"י לה, יו"ד. נא, יא.
31) אמירת מאמר חסידות (המו"ל).

קירוב הלכבות, ועד לאופן של "שלום", שיש בו גם הפירוש של שלימות³², היינו, שקירוב הלכבות נעשה גם באופן של שלימות בדבר.

ואעפ"כ, ה' הסדר עתה שהלגימה באה בתור הקדמה לאמירת התורה, כיון שענין התורה הוא למעלה גם מהענין דעשיית שלום, כמשנ"ת פעם בארוכה³³ הדיוק במאמר חז"ל ש"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם", שהתורה מצד עצמה היא למעלה מהעולם ולמעלה מעשיית שלום בעולם, אלא שנתינתה ("התורה ניתנה") למטה — כפי ש"למצרים ירדתם"³⁴, ובאופן של התקשרות והתלבשות כו' עד שרואים את הלבוש נכמו בענין "שנים אוחזין בטלית"³⁵: "שנים" כפשוטו ו"טלית" כפשוטו, והסברות שבענין זה כפשוטם, ועאכו"כ ע"פ פנימיות הענינים³⁶] — הרי זה כדי "לעשות שלום בעולם"; אבל התורה מצד עצמה היא ענין נעלה יותר שלא בערך.

אלא שאעפ"כ צריכה להיות פעולת התורה בעולם, וכפי שמרכיב לדבר לאחרונה³⁷ ש"כיבוש" העולם צ"ל ע"י התורה, אלא שענין זה נעשה בדרכי נועם ודרכי שלום, ללא קשיים וכו' וכו'.

ובנוגע לעניננו:

אמירת ענין של דברי אלקים חיים מרבותינו נשיאינו, ועאכו"כ כשיהודים מתאספים בעקבתא דמשיחא, שאז הענין שהזמן גרמא הוא הפצת המעיינות חוצה — הו"ע חיובי מצד עצמו, ללא צורך בטעמים נוספים; אלא שאעפ"כ ניתוסף בזה גם הענין ד"לעשות שלום בעולם".

וכפי שמבאר רבינו הזקן³⁸ במארז"ל³⁹ "כל העוסק בתורה כו' משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, שנאמר⁴⁰ או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה ליי" (כ"פ שלום) — שקאי על השלום בנוגע לנפש האלקית ונפש הבהמית, וכן בנוגע לכללות בני" עם כללות העולם.

ט. והנה, אע"פ שהתורה היא למעלה מכל הענינים, אעפ"כ, "גדול לימוד שמביא לידי מעשה"⁴¹ — החל מה"בכך" בעניני תורה, "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא"⁴², ועדיין אין זה מספיק, אלא צריך להביא

(32) ראה גם לקו"ת ראה ל, רע"ג. וש"נ.

(33) ראה שיחת ש"פ פינחס סי"ז (לעיל ע' 95. וש"נ.

(34) שבת פח, סע"ב. (...)

(35) ב"מ בתחלתה.

(36) ראה רשימת "שנים אוחזין בטלית"

(37) ראה רשימת "שנים אוחזין בטלית"

(38) ראה רשימת "שנים אוחזין בטלית"

(39) ראה רשימת "שנים אוחזין בטלית"

(40) ראה רשימת "שנים אוחזין בטלית"

(41) ראה רשימת "שנים אוחזין בטלית"

(42) ראה רשימת "שנים אוחזין בטלית"

אדם .. כל נכסיו .. שהרי הוא אומר¹⁰² מכל אשר לו, ולא כל אשר לו כו' (ש"לכן צריך להשאיר לעצמו כו').

ונמצא, שלא זו בלבד שבשבת אין ענין של "אפקעתא דמלכא", אלא אדרבה: אסור לאדם להפקיר נכסיו.

ונוסף על החילוק בין שמיטה לשבת בענין "אפקעתא דמלכא" שנוגע לחלקו בעולם, הנה גם בענין שנוגע לאדם עצמו — איך להביט על עצמו ביחס לבהמה — יש חילוק בין שמיטה לשבת:

ההשתוות בין אדם לבהמה, שכשכלה לחי' מן השדה צריך לבער מן הבית — אינה שייכת בשבת, שבודאי צריך להיות חילוק בין אדם לחי' ובהמה — לא מצד גאוה ח"ו, אלא ע"פ דין, שהרי ע"פ שו"ע ישנו חיוב "ונשמרתם מאד לנפשותיכם"¹⁰³, ואסור לבזות את עצמו וכו', והוא אוכל במקום אחד ואילו חמורו אוכל במקום שני, וכמארז"ל¹⁰⁴ "בשעה שאמר הקב"ה לאדם וקוץ ודרדר תצמיח לך¹⁰⁵, זלגו עיניו דמעות, אמר .. אני וחמורי נאכל מאבוס אחד, כיון שאמר לו בזעת אפיך תאכל לחם¹⁰⁶, נתקרה דעתו".

כא. וביאור הענין בעבודת האדם — כפי שמבאר הצמח-צדק בארוכה בספר טעמי המצוות שלו שנקרא "דרך מצוותיך"¹⁰⁷:

בהשתוות של אדם ובהמה בשנת השמיטה — מודגש הענין של ביטול היש באופן של תכלית הביטול.

ובזה גופא — לא רק באופן שנשאר אצלו בנוגע למחשבתו ודיבורו, אלא הדבר בא לידי ביטוי גם באכילתו,

והרי אכילה ושתי' הם מהדברים שבהם "דומה לבהמה" (כדאיתא בגמרא¹⁰⁸), והיינו, שאין זה ענין שקשור עם נפשו האלקית, ואפילו לא ענין הקשור עם החלק המזוכך של נפשו הבהמית, אלא עם החלק שאינו שייך לנפש הבהמית של אדם שהוא שכלי, אלא כפי ש"דומה לבהמה"; ובחלק זה עוסק בעבודת ה' באופן שבאכילתו כתבואות השדה ופירות הכרם — הוא ובהמתו שוין.

(102) בחוקתי כז, כח.

(105) בראשית ג, יח.

(103) ואתחנן ד, טו. וראה ברכות לב,

(106) שם, יט.

(107) סע"ב ובחז"ל מהרש"א שם.

(108) מצות איסור עבודת האדמה

(104) פסחים קיח, א. וראה ב"ר פ"כ,

והאילנות שבשיעית (לה, א ואילך).

(108) חגיגה טז, א.

י"ד.

וכיון ששבת ושמיטה הם שני ענינים שונים, והראי', שיש יום טוב של ר"ה שחל להיות בשבת שלא בשנת השמיטה, הרי מובן, שביו"ט של ר"ה שחל בשבת בשנת השמיטה, יש הוספה בדבר. ולכאורה אינו מובן: מהי הוספה בדבר — בה בשעה ששמיטה היא רק "בחריש ובקציר", ואילו שבת אסור בכל המלאכות, כך, שזה הרבה יותר מאשר "בכלל" מאתיים מנה!?

אך יש חידוש נפלא בשמיטה שאינו בשבת, כפי שניתן ללמוד מפשטות הענין ע"פ נגלה (כנ"ל) — כפי שיתבאר לקמן עכ"פ נקודת הדברים, ובהזדמנות הבאה בארוכה יותר⁹¹.

כ. בשמיטה יש שתי דינים מן התורה: (א) "אפקעתא דמלכא"⁹², ובלשון הכתוב⁹³: "כי לי כל הארץ", והקב"ה קבע שבשנת השמיטה תהי' השדה הפקר לכל ("ארעא .. (רחמנא) אפקרה"⁹⁴). (ב) שאדם ובהמה שוין בו, שכשכלה לחי' מן השדה צריך לבער מן הבית⁹⁵.

אבל בשבת אינו כן:

בשבת נשארת בשלימות בעלותו של יהודי על כל נכסיו, ועאכו"כ בנוגע לעיקר נכסיו — קרקעות, כמובן מדברי הגמרא במסכת יבמות⁹⁶: "כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם", ועד ש"כל נחותי ימא לא ימתבא דעתיהון (אין דעתן מיושבת בהן) עד דסלקין ליבשתא"⁹⁷, אבל אז רק מתיישבת (נחה) דעתם, ואילו כדי שתהי' מציאותם בתור "אדם" כדבעי, הרי זה דוקא כשיש להם קרקע (ויש עוד כמה הוכחות בזה).

ושלימות בעלותו של יהודי על נכסיו בשבת היא (לא מצד היצה"ר ח"ו, אלא כן הוא) ע"פ תורה, שהרי יש בתורה החיוב דבל-תשחית⁹⁸, ו"התורה חסה על ממונן של ישראל"⁹⁹, אפילו על פרוטה [ועאכו"כ ע"פ ביאור הבעש"ט¹⁰⁰, שהסיבה לכך היא לפי שבנכסי האדם נמצאים ניצוצי קדושה ששייכים לנשמתו ונפשו האלקית], ובודאי שאסור לאדם להפקיר נכסיו, ועד שאפילו בנוגע להקדש כתב הרמב"ם¹⁰¹ "לעולם לא יקדיש

(90) ב"ק עד, א. ב"ב מא, ב.

(91) ראה שיחת וא"ו תשרי תשל"ג סי"ג.

(תו"מ ח"ע ע' ...). וש"נ. (92) לשון הגמרא — ב"מ לט, רע"א. קו, וש"נ.

(93) קט, א. (94) ר"ה כז, א. וש"נ. וראה פרש"י מצורע

(95) יתרו יט, ה.

(96) יד, לו. (97) ר"ה כז, א. וש"נ. וראה פרש"י מצורע

(98) כש"ט סרי"ח. צוואת הריב"ש סק"ט.

(99) נדרים מב, ב. (100) הלי' ערכין וחרמין בסופן.

(101) פסחים נב, ב. וש"נ.

לידי מעשה — ש"המעשה הוא העיקר"⁴³ — בקיום המצוות במעשה בפועל.

וענין מיוחד בזה בנוגע לשנה זו, שנוסף על הקביעות דיום טוב של ר"ה שחל להיות בשבת, הרי זה גם ר"ה של "שנת השבע", "שנת השמיטה", שבה ניתוסף מצוה מיוחדת — מצות שמיטה.

ואע"פ ששנת השמיטה מתחילה מר"ה של השנה השביעית — יש ענין שצריך להעשות בערב ר"ה:

בנוגע לעריכת פרוזבול בקשר לשמטת כספים — כותב רבינו הזקן בשו"ע שלו בהלכות הלואה⁴⁴: "וזמן הפרוזבול הוא לכתחלה בסוף הששית לפני ר"ה של שביעית" (כפי שממשיך אריכות הביאור בדבר, כדלקמן ס"י), והרי הזמן של "סוף הששית" לאמיתתו הוא ערב ר"ה.

ובכן: זהו ענין של הלכה לפועל — כאמור לעיל ש"לימוד מביא לידי מעשה" — שמחר במשך היום יעשה כל אחד ענין הפרוזבול.

ובפרט ע"פ דברי רבינו הזקן⁴⁵ שעשיית פרוזבול "הוא דבר .. (ש)קל לתקן לקבץ שלשה אנשים כשרים שהם בית דין ולומר להם כו" — כפי שמביא הנוסח שכולל תיבות ספורות בלבד, וגם קיבוץ הב"ד אין בו קושי, דכיון שבערב ר"ה מתפללים בלאה"כ בציבור, ולאחרי התפלה עורכים התרת נדרים, בפני שלשה (לכל הפחות)⁴⁶, וכיון שזהו ב"ד, יכולים מיד לצרף גם את ענין אמירת נוסח הפרוזבול (כפי שכבר דובר פעם בארוכה⁴⁷, אבל בכל פעם שמגיע זמנו של ענין מסויים, צריך לחזור ולהזכירו, ע"ד ש"משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום .. הלכות חג בחג"⁴⁸).

ולכן, אלו שנמצאים כאן וכבר יודעים מזה (עכ"פ עכשיו), מסתמא ימסרו לאלו שעדיין אינם יודעים — שבסוף שנה הששית לפני ר"ה של שביעית, צריך לומר את הנוסח שפועל את ענין הפרוזבול.

י. וע"פ המדובר כמ"פ⁴⁹ אודות גודל הדיוק בשו"ע של רבינו הזקן — יש לבאר דיוק הלשון ש"זמן הפרוזבול הוא לכתחלה בסוף הששית לפני ר"ה של שביעית":

(43) אבות פ"א מי"ז.

(47) ראה שיחת ש"פ תבוא, כ"א אלול

(44) חו"מ סל"ו.

תשכ"ה ס"ה (תו"מ חמ"ד ע' 298 ואילך).

(45) שם סל"ה.

וש"נ.

(46) ראה אנציק' תלמודית (כרך יא) ערך

התרת נדרים ס"ד (ע' שמב ואילך). וש"נ.

(48) מגילה בסופה.

(49) ראה גם תו"מ חס"ז ע' 56. וש"נ.

לכאורה יש כאן כפל לשון, ומספיק לומר אחד מב' הלשונות: "בסוף הששית", או "לפני ר"ה של שביעית"?

ובפשטות מתאים יותר הלשון "לפני ר"ה של שביעית", שמבאר את זמן הפרוזבול והן את הטעם לעשיית הפרוזבול בזמן זה דוקא, כי: רבינו הזקן ממשיך לבאר בארוכה, ש"משנכנסה שנת השביעית אסור לתבוע חוב, שנאמר⁵⁰ לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה, מיד שקרא שמיטה לה' לא יגוש, אלא כשהלוה פורע לו מעצמו, אינו צריך לומר משמט אני כמו שצריך לומר אחר שביעית, שנאמר⁵⁰ וזה דבר השמטה שמוט וגו', שצריך לדבר השמטה השמטה בפה".

ולכן נוגע להדגיש שזמן הפרוזבול צ"ל "לפני ר"ה של שביעית", שלשון זה מבאר הן את הזמן והן את טעם הדבר, כיון ש"משנכנסה שנת השביעית אסור לתבוע חוב".

אבל אינו מובן: מדוע מוסיף ומקדים שצ"ל "בסוף הששית"?

יא. ויש לומר הביאור בזה:

"לפני ר"ה של שביעית" — יכול להיות גם זמן רב לפני ר"ה; ולכן מוסיף רבינו הזקן "בסוף הששית" — שיש לאחר את זמן עשיית הפרוזבול לסוף שנת הששית.

וטעם הדבר:

התקנה דפרוזבול היא — בגלל ש"ראו חכמים שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועוברים על מ"ש בתורה⁵¹ השמר לך פן יהי' דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע וגו'⁵².

וכיון שפרוזבול מועיל רק על הלוואות שכבר נעשו, אבל לא על הלוואות שיהיו לאח"ז, והרי אין אדם יכול לדעת מתי יבקשו ממנו הלוואה — הנה אם יעשה פרוזבול (לא בסוף הששית, אלא) באמצע שנה הששית, יהי' זה אמנם "לפני ר"ה של שביעית", אבל עדיין לא הובהרו כל הענינים, שהרי יתכן שלמחרת עשיית הפרוזבול יבקשו ממנו הלוואה, שאז יצטרך לקיים את ציווי התורה "אם כסף תלוה את העני עמך"⁵³, ויימנע מלהלוותו בגלל השמיטה.

ולכן לא מסתפק רבינו הזקן לכתוב שזמן הפרוזבול הוא "לפני ר"ה של שביעית", אלא מוסיף שהזמן לכתחילה (ביתר הידור) הוא

(50) פ' ראה טו, ב.
(51) שם, ט.

(52) שו"ע אדה"ז שם סל"ד.
(53) משפטים כב, כד.

ונכנסים לשנה החדשה מתוך ריקוד לקבל פני משיח צדקנו בשמחה ובטוב לבב, ולמטה מעשרה טפחים, הם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם.

[ניגנו ניגון שמחה. אח"כ אמר: כיון שהתחילו בנוגע לעולים חדשים ואורחים חדשים — ינגנו מהעולים החדשים ניגון שהביאו משם, וניגנו הניגון "אי וואַדיע מיא כו'", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עודד את השירה בחזקה].

* * *

יח. דובר לעיל (ס"ט) שנוסף על החידוש בקביעות השנה הבאה שיום טוב של ר"ה חל להיות בשבת, ישנו ענין נוסף, שזהו ר"ה של שנה השביעית, שנת השמיטה.

וכמדובר כמ"פ בנוגע לכמה מצוות התלויות בזמן ומקום, שאע"פ שקיום המצוה כפשוטה אינו שייך שלא בזמנם ושלא במקומם, מ"מ, ישנו גם אז פנימיות הענין של המצוה, ועד"ז בנוגע לחובת הלבבות, בהלכות הנפש, שיכולים ללמוד מהמצוה, כיון שהתורה היא נצחית⁸⁷, וכמו בלימוד הלכות המצוה, ולדוגמא: לימוד הלכות קרבן עולה, שאפילו כשלומד בלילה ובחוץ לארץ, והוא לא כהן, הנה לא זו בלבד שמקיים תלמוד תורה, אלא כדברי הגמרא⁸⁸ "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה", ועד"ז בנוגע לכל המצוות, כולל גם מצות שמיטה — לא רק שמיטת כספים, אלא גם שמיטת קרקעות, ששייכת אפילו בחוץ לארץ ואפילו ליהודי שאין לו קרקע וכו'.

ומובן, שפנימיות הענינים והלימוד בנוגע לחובת הלבבות וכו' — נלמד מפשטות הענינים כפי שמשקפים בנוגע להלכה למעשה.

יט. והענין בזה:

בשנת השמיטה — נאסרה רק עבודת האדמה, ובעבודת האדמה עצמה (שיש בה כמה דרגות) — רק ענינים הקשורים עם חריש וקציר, כמ"ש⁸⁹ "בחריש ובקציר תשבות", ובזה יוצא י"ח קיום מצות השמיטה. משא"כ שבת אסור לא רק חריש וקציר, אלא מלבדם יש עוד ל"ז מלאכות שאסורות מן התורה, ומלבד המלאכות שנקראים "אבות", יש גם "תולדות" וכו'. וכיון שבשבת אסורים כל המלאכות, נמצא, ששבת כולל את כל הענינים של שמיטה.

(87) תשא לד, כא.

(88) תניא רפ"ז. ובכ"מ.
(89) ראה מנחות בסופה. ועוד.

להשתמש בזהב, ולמה נברא בשביל המשכן ובשביל בהמ"ק, ורק לאח"ז יש אפשרות גם לעולם להשתמש בו).

יז. ועפ"ז מובן גם עד כמה מופרך ומושלל הענין של "מיהו יהודי", וכמדובר כמ"פ שהלואי היו יכולים להשתמש ב"לשון" כדי לדבר רק אודות עניני טוב וקדושה, להוסיף בטוב גופא, עד לתכלית שלימות הטוב (ע"ד המבואר באגה"ק⁸⁰ בנוגע למעמד ומצב דלעת"ל), ללא צורך לדבר אודות ענינים שאין להם מציאות, ורק כדי שיוכל להיות ענין של בחירה חפשית, "ובחרת בחיים"⁸¹, מצד עצמך, נראה כאילו יש בזה איזה תוכן, אע"פ שהוא היפך המציאות, היפך השכל, היפך היושר והצדק, וכמדובר כמ"פ שזהו ענין שהוא לא רק נגד בני, אלא גם נגד גויים, להבדיל.

ובעמדנו בסיום השנה, הנה יה"ר — כנוסח הרגיל — ש"תכלה שנה" עם כל עניני היפך הברכה שבה, כולל גם ענין הנ"ל,

— ובפרט שהוא ענין שאין בו כל מציאות, כאמור, אלא רק כדי לבלבל יהודי לחיות חיים רגועים — עד כמה שיכולים להיות רגועים במשך זמן הגלות של חושך כפול ומכופל, הן בחוץ-לארץ והן בארץ-הקודש, שהרי נמצאים עדיין קודם כל ההתחלות של "אתחלתא דגאולה"⁸², כפי שרואים במוחש מהבלבולים שלא היו כמותם מעולם, עד לבלבול הכי אחרון מהענין של "מיהו יהודי" —

ו"תחל שנה וברכותי",

ובאופן שיקויים בפועל כבר בערב ר"ה, ש"ערב" פירושו גם שהוא טפל אל העיקר שבא לאח"ז, כך, שערב ר"ה הוא טפל והכנה לר"ה, ולכן מתחיל כבר בערב ר"ה הענין ד"תחל שנה וברכותי",

ויומשכו הברכות "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁸³,

ובאופן שבכל מקום שנמצאים בניי "שכינה עמהם"⁸⁴, שנאמר⁸⁵ "עמו אנכי", ובמילא תהי' גם היציאה מהגלות באופן ד"ושב הוי' אלקין את שבותך"⁸⁶, וכמובא בפירושו רש"י ש"הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם", עם כל בני ועם כל אחד ואחד מישראל, באופן שאפילו יהודי אחד לא ישאר בחושך הגלות, ובמילא לא ישאר גם בגלות כפשוטו,

"בסוף ששית", שע"ז מבייחם את התועלת שבתקנה זו בכל הפרטים, כך, שלא יהי' צורך לעשות פרוזבול פעם נוספת.

ועפ"ז מובן שזהו ענין שקשור במיוחד עם ערב ר"ה (כאמור לעיל), ולכן הרי זה ענין שהזמן גרמא, ומצוה להזכיר על זה.

יב. ויה"ר שמענין השמיטה בנוגע לכספים — נבוא בקרוב ממש לקיים גם שמיטת קרקעות, ומן התורה.

ויהי' זה באופן ד"גיבורי כח גו' לשמוע בקול דברו"⁵⁴, כדאיתא במדרש⁵⁵ שקאי על שומרי שביעית.

ויקויים גם מ"ש במדרש תהלים על הפסוק⁵⁶ "שבת שבת יעקב", שע"י שמירת שמיטת קרקעות באה הגאולה, והיינו, שאע"פ שלדעת כמה פוסקים שמיטת קרקעות בזמן הזה היא רק מדרבנן⁵⁷, ה"ה פועלת את ענין הגאולה כפי שהוא מן התורה: "שבת שבת יעקב" — גאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

וכיון שזוהי שנה שתחילתה בשבת, ש"כל מלאכתך עשוי"⁵⁸, ללא ענינים של טירחא — תהי' זו שנה של תענוג, וגם שנה של גאולה, בגשמיות וברוחניות גם יחד, ע"י משיח צדקנו.

* * *

יג. נזכר לעיל במאמר⁵⁸ אודות ביאור הצ"צ⁵⁹ (בעל יום ההולדת דערב ר"ה) בענין "משביעין אותו" שבהתחלת ספר התניא [וכאמור לעיל⁵⁸ שהצ"צ סיפר שבר"ה הראשונה לחייו אמר רבינו הזקן דרוש משביעין אותו, ותוכנו ג' פרקים הראשונים של ספר התניא], שמביא ש"בגמרא בנדה דף ל' סע"ב למדו השבועה מהפסוק בישעי⁶⁰ בי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון".

ולכאורה: כשמעיינים בגמרא, רואים ששם הובא רק סיום הפסוק: "כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון", אבל לא הובא התחלת הפסוק: "בי נשבעתי"?

יד. ויובן בהקדים מעלת השבועה ד"בי נשבעתי":

54) תהלים קג, כ. הכ"ה. ועוד.
55) ויק"ר ותנחומא ר"פ ויקרא. 58) פ"ג ואילך (לעיל ע' ... ואילך).
56) תהלים פה, ב. וש"נ.
57) ראה גיטין לו, א ובנ"כ ובמאירי שם. 59) "קיצורים והערות" לתניא ע' מח.
60) מ"ה, כג. מפרשי הרמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ד.

80) סכ"ו (קמה, סע"א). קו"א קס, א. 84) מגילה כט, א. ספרי ס"פ מסעי.
81) נצבים ל, יט. 85) תהלים צא, טו. וראה תענית טז, א.
82) ראה גם 86) נצבים שם, ג.
83) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

בענין "בי נשבעתי", מבאר הצ"צ⁶¹ (ע"פ מ"ש בזהר⁶²) שקאי על בחי' עתיקא קדישא, שזוהי בחי' שלמעלה מכל עניני גילויים, ולמעלה מכל ענין של שם כו', שלכן נאמר "ביי" סתם, ולא נתפרש מי הוא (כמבואר בכ"מ בארוכה⁶³).

והענין ד"בי נשבעתי" הוא הנתינת־כח מלמעלה לענין ד"תשבע כל לשון" בנוגע לכל אחד מישראל, ללא חילוק, מ"ראשיכם שבטיכם" עד לדרגא הכי פשוטה של פשוט שבפשוטים, שלא זו בלבד שביכלתו להתנהג ע"פ השבועה שמשביעין אותו, אלא שמתנהג כן בפועל כו'⁶⁴, וכידוע⁶⁵ בענין "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם"⁶⁶, שהנהגתו של יהודי למטה היא בהתאם לפעולת אדם העליון למעלה.

ולכן הרי זה גם באופן של שובע — כפירוש השני ב"משביעין" שמביא הצ"צ⁶⁷ — שענין השובע מורה שהדבר נעשה בשלימותו כו'.

וכן גם הפירוש השלישי ד"משביעין" שהוא מלשון שביעי⁶⁸, כלשון הכתוב⁶⁹ "שבע ביום הללתיך", והיינו, שאין זה ענין שנעשה באופן חד־פעמי, אלא כמה פעמים, "שבע (פעמים) ביום", שכולל את כל היום כולו,

— וע"ד מ"ש⁷⁰ "ימלא פי תהלתך כל היום תפארתך", וכדאיתא בגמרא⁷¹ שאמירת הברכה צריכה להיות באופן שפיו ממולא בתהלת ה', ועד"ז מובן בנוגע ל"לכל היום תפארתך", וכן "שבע ביום הללתיך", שזהו באופן שכל היום ממולא בזה —

שבזה מודגשת השלימות שבעשיית הדבר עוד יותר מאשר בענין השובע, שיכול להיות גם באופן חד פעמי.

ועד כפי שמבאר הצ"צ⁷² הענין ד"שבע" כפי שהוא בנוגע לגילוי הנשמה — שבכללות ענין הנשמה שנקרא "בצלמנו"⁷³, הנה הצ' ד"צלם" קאי על כחות הגלויים (ט' כחות כפי שכלולים מיו"ד), והל' ומ' ד"צלם"

(61) שם ס"ע נב ואילך.

(62) ח"ג קל, א.

(63) ראה גם לקו"ת ר"פ ויקרא. פינחס פ,

ב. ובכ"מ.

(64) ראה גם שם ס"ע סו ואילך.

(65) ראה תניא פמ"ו ואילך.

(66) משלי כז, יט.

(67) שם ס"ע נו ואילך.

(68) שם ס"ע נט ואילך.

(69) תהלים קיט, קסד.

(70) שם עא, ה.

(71) ברכות נא, רע"א.

(72) שם ע' סו.

(73) בראשית א, כו.

קאי על כחות המקיפים דחי' ויחידה, שהם שבע כחות כפי שכל אחד כולל מיו"ד שמספרם ל' ומ'⁷⁴.

טו. וע"פ ביאור הצ"צ בגודל מעלת הענין ד"בי נשבעתי", מובן בדרך־אגב גם מדוע בגמרא הובא רק "תשבע על לשון" שבסיום הפסוק, ולא "בי נשבעתי" שבהתחלת הפסוק:

כיון ש"בי נשבעתי" קאי על דרגא נעלית ביותר — אין מקום לפרש זאת בגלוי בגמרא, נגלה דתורה, ששם מובא רק מה שנוגע לפועל — "תשבע כל לשון".

ורק בפנימיות התורה, שמבארת ומגלה גם את הענינים שהיו עד אז בהעלם ובפנימיות, מובא בגלוי גם הסיבה שבגללה יכול להיות הענין ד"תשבע כל לשון" — "בי נשבעתי".

טז. והנה, בין "בי נשבעתי" (שבהתחלת הפסוק) ל"תשבע כל לשון" (שבסיום הפסוק) — נאמר "כי לי תכרע כל ברך".

ומביא הצ"צ⁵⁹ פירוש רש"י על הפסוק בישעי': "בי נשבעתי ויצא מפי צדקה — לקבל כל השבים אלי, דבר דברתי ולא ישוב, מהו הצדקה אשר יצאת מפי — כי לי תכרע כל ברך, ואני אקבלם, כענין שנאמר⁷⁵ כי אז אהפוך אל עמים וגו'".

והיינו, שנוסף על הענין ד"משביעין אותו" (כפי שלמדים ממ"ש "תשבע כל לשון") בנוגע לבניי — ישנו הענין ד"לי תכרע כל ברך" גם בנוגע לאוה"ע, כפי שיהי' המעמד ומצב דשלימות העולם, שיקויים היעוד "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' לעבדו שכם אחד", שענין זה יהי' — כפסק הרמב"ם⁷⁶ — לאחרי שיבוא משיח צדקנו, וילחם מלחמות הוי' וינצח, ויבנה בית המקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל.

והענין ד"לי תכרע כל ברך" אצל אוה"ע נעשה ע"י הענין ד"תשבע כל לשון" אצל בניי — ש"רוממנו מכל לשון"⁷⁷, שהם למעלה מכל הלשונות, כיון שענין ה"לשון" הוא אצלם באופן שמנצלים אותו בעיקר לענין ד"תשבע כל לשון", וכך מתחיל יהודי את חייו, שמיד כשנולד, "משביעין אותו, שנאמר... תשבע כל לשון, זה יום הלידה"⁷⁸, ורק לאח"ז באים שאר הענינים בדרך טפל (ע"ד מארז"ל⁷⁹ "לא הי' העולם ראוי

(74) ראה לקו"ת תצא לו, סע"ג ואילך.

(77) נוסח קידוש ליו"ט.

(78) נדה ל, ב.

(79) שמור"ר רפל"ה. וש"נ.

(75) צפני' ג, ט.

(76) הל' מלכים ספי"א.